

В свою чергу ми вважаємо за необхідне встановити критерії, які б дозволяли більш чітко розділяти тварину від людини. Адже існує вірогідність того, що химера матиме певні риси людини і тварини та проявлятиме їх в різній мірі. Це вказує на необхідність чітко окреслити межі «людського» та «тваринного» в природі, аби можна було встановити моральний статус химери відносно прав і статусу людини. Такі критерії наразі є емпіричними і потребують обговорення.

Отже, вивчення химер надає широкі можливості для людства, є перспективним напрямком розвитку медичної науки і практики. Необхідно продовжувати вивчення химер, впроваджуючи більш досконалі технології їх створення. Також важливо чітко окреслити морально – етичний статус химер та норми біоетики стосовно них.

Список використаних джерел

1. Monash Bioeth. Rev. (2015) 33:181–202. Ethical aspects of creating human–nonhuman chimeras capable of human gamete production and human pregnancy. // Published online: 12 October 2015 The Author(s) 2015.
2. Katrien Devolder, Lauren J. Yip and Thomas Douglas. The Ethics of Creating and Using Human-Animal Chimeras. // ILAR Journal, 2019, Vol. 60, No. 3, 434–438
3. Lu Y, Zhou Y, Ju R, Chen J. Humananimal chimeras for autologous organ transplantation: technological advances and future perspectives. Ann Transl Med 2019;7(20):576. doi: 10.21037/atm.2019.10.13
4. Koko Kwisda¹, Lucie White and Dietmar Hübner. Ethical arguments concerning humananimal chimera research: a systematic review. // Kwisda et al. BMC Medical Ethics (2020) 21:24

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ У ВИХОВАННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

*В. П. Білаш, Н. Л. Свінцицька, С. М. Білаш, О. Д. Лисаченко, А. Л. Каценко,
В. В. Литовка, І. Л. Федорченко
Полтавський державний медичний університет
vpbilash@ukr.net*

Annotation. The ecological-valeological-pedagogical paradigm is an essential component of future doctors' professional training, in which professional competence occupies a vital place. Awareness of ecological and valeological culture, as a set of ecological and valeological competencies, determines the readiness of the future doctor for professional activities in preserving health and the environment. The issue of the need for doctors to identify eco-

dependent people and eco-related diseases also deserves special attention, which causes specific difficulties since these issues are not sufficiently covered in pedagogical education. In this regard, competencies in the field of medical ecology are mandatory in the formation of the professional activity of doctors. The health and lifestyle of each person largely depend on the ecological conditions of the area or region. They are one of the objective indicators of the quality of the environment. Therefore, knowledge of the sources of medical ecology is essential when studying the causes of human disease and the direct effect on the surrounding environment.

Key words: pedagogy of higher medical education, pedagogical paradigms, medical ecology, valeology, professional pedagogical activity, environmental factors.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства актуальним є питання підготовки кваліфікованих фахівців у галузі медицини, які володіють глибокими науковими знаннями про довкілля, про еколого-валеологічно-педагогічні проблеми та їх причини. Потреба людини у власному здоров'ї, благополуччі навколишнього природного середовища, безпеці завжди є актуальною і безпосередньою умовою професійної реалізації. Сучасний етап розвитку нашого суспільства вимагає вирішення важливих проблем, серед яких, зокрема, виховання здорового покоління, яке цінує безцінний дар, що дала природа – власне здоров'я. Зберегти умови сталого розвитку суспільства, економіки та держави, забезпечити безпеку життя і діяльності самим собі і майбутнім поколінням можна лише за умов виховання особистості з високим рівнем екологічної культури, свідомості та нормального середовища навкруги неї. Здоров'я людини є однією з найвищих цінностей суспільства, що становить основу економічного та духовного розвитку держави. Здоров'я дає людині можливість реалізувати всі закладені у ній від народження таланти і здібності. Зміцнення здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовленості й рухової активності – важливі умови забезпечення всебічного й гармонійного розвитку особистості. Значення цих чинників постійно зростає у зв'язку зі змінами в сучасному суспільстві, які ставлять нові підвищені вимоги до фізичних та психічних якостей людини [1, 2].

Майбутній лікар має знати особливості взаємодії між небезпечними факторами зовнішнього середовища та здоров'ям людини, а також шляхи забезпечення екологічної безпеки, володіти методами аналізу медико-екологічних наслідків діяльності людини та запобігання погіршенню епідеміологічної ситуації, а також вміти оцінювати вплив процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення відповідних ризиків для здоров'я людини.

Еколого-валеологічно-педагогічна культура є важливою складовою професійної підготовки майбутніх лікарів, у структурі якої важливе місце посідає професійна компетентність.

Усвідомлення еколого-валеологічної культури, як сукупності екологічної і валеологічної компетентностей зумовлює готовність майбутнього лікаря до професійної діяльності зі збереження здоров'я та навколишнього середовища.

Особливої уваги також заслуговують питання про необхідність виявлення лікарями екозалежних людей і екообумовлених захворювань, що викликає певні труднощі, оскільки ці питання в педагогічній освіті не достатньо висвітлені. У зв'язку з цим компетентності в галузі медичної екології є обов'язковими у становленні професійної діяльності медиків. Здоров'я і спосіб життя кожної людини багато в чому залежить від екологічних умов місцевості або регіонів і є одним із об'єктивних показників якості навколишнього середовища. Знання основ медичної екології є важливим при вивченні причин захворювання людини, безпосередня дія оточуючого середовища.

При цьому, передбачається проведення моніторингу різноманіття екологічних факторів, особливостей способу життя людини, нозологічних форм захворювань та генетичних особливостей людини. Більш того, в сучасних умовах актуальності набувають знання медиків екологічних аспектів здоров'я та екологічно обумовлених захворювань. Забезпечення суспільного та індивідуального здоров'я неможливе без дотримання екологічної рівноваги. Потрібно підпорядковувати людську діяльність таким основним вимогам: узгодження господарської діяльності з екологічними потребами; визначення структури основних потреб людини, а саме потреб у повноцінному харчуванні, чистій воді та атмосферному повітрі тощо [3, 4].

Медична екологія як розділ екології людини, розкриває залежність особливостей здоров'я і захворюваності популяції людей від середовища проживання та акцентує увагу майбутніх медиків на таких питаннях: механізми впливу факторів довкілля на організм людини; загальна характеристика факторів (променева енергія, освітленість, ультрафіолетове опромінення, атмосферний тиск); дія хімічних факторів на організм людини; основні механізми дії ксенобіотиків; хронічна інтоксикація; основні форми співіснування біологічних об'єктів; згубний вплив грибів, бактерій, рослин, комах, тварин на організм людини; еколого-медична характеристика факторів зовнішнього середовища; еколого-медична характеристика абіогенних факторів; екологічна і еколого-медична характеристика атмосфери; джерела забруднення атмосфери та екологічна складова стану атмосфери у захворюваності людей; продукти спалювання палива; аерозолі; еколого-медична характеристика гідросфери; дія гідросфери на людину; еколого-медична характеристика ґранту; основні джерела забруднення ґрунту; вплив факторів антропогенного походження на організм людини; екологічні проблеми харчування; шкідливі речовини

природного походження; алергії, викликані продуктами харчування; токсичні речовини в продуктах харчування і організмі людини; еколого-медична характеристика приміщень; природний газ і продукти його горіння; тютюновий дим; формальдегід тощо.

Саме завдяки еколого-валеологічно-педагогічному вихованню майбутні лікарі мають змогу свідомо оцінювати стан і перспективи розбудови екологічно чистого навколишнього середовища (екологічний аспект) та здорового майбутнього покоління (валеологічний аспект). Вивчення змісту й особливостей цих аспектів дало змогу зробити висновок, що окремо вони існувати не можуть, оскільки доповнюють один одного, формуючи еколого-валеологічно-педагогічну культуру людини.

Література:

1. Екологічні проблеми навколишнього середовища та раціонального природокористування в контексті сталого розвитку : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (26 червня 2020 року, м. Полтава). – Полтава, 2020. – С. 170–173.
2. Залеський, І.І. Екологія людини: підручник / І.І. Залеський, М.О. Клименко. — К.: Академія, 2005. — 288с.
3. Екологія та медицина – нова ідеологія медичної освіти / М.Ю.Салюта М.Ю., Г.Б.Костинський , Н.Є.Костинська , О.В.Вербицька //Вісник Вінницького національного медичного університету. — 2010. –№14(2). – С.357–360.
4. Сердюк А. М. Індикатори здоров'я для оцінки сталогорозвитку/ А. М. Сердюк, О. І.Тимченко, Д. Т. Карабаєв //Довкілля та здоров'я – 2003. –№3(26). – С.4–8.

ПОБУДОВА УРОКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЕРЕДОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ З УРАХУВАННЯМ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ

*Г. С. Горайнов, В. В. Попельнюк
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
germangoryaynov23@gmail.com*

Незважаючи на стрімку зміну стилю життя у наші дні, здоров'я лишається тією цінністю, про яку людям варто дбати та робити все можливе задля його збереження. Завдяки новаціям сфери освіти було запроваджено різноманітні компетентності і новітні технології, серед яких є і технології здоров'язбереження.

Важливу роль формуванні здорового життя відіграє школа. Саме у шкільному віці закладаються основи здоров'я людини та здорового способу життя, формується ціннісне ставлення не лише до свого здоров'я, а й здоров'я інших людей. Основна ідея здорового способу життя полягає у формуванні ставлення дітей до природи здоров'я не скільки на принципах пристосування та адаптації, але в формуванні активної свідомої поведінки за умов